

Muutoksen alku on meissä itsessämme

Ihmisen ja alkoholin suhde on ollut yks tarkka ja totinen paikka Suomen kansalle. Samana vuonna 1863, jolloin 28-vuotias Aleksis Kivi viimeisteli Nummisuutareitaan, kokoontuivat Suomen suuriruhtinaskunnan valtiopäivät. Puolen vuosisadan lainsäädännöllisen tauon jälkeen uudistustarpeita oli paljon. Mutta yksi laki on jäänyt kansan mieleen yli muiden: "Vuonna kuusikymmentäkuus' tuli Suomehen laki uus, viinaa kiellettiin keittämstä, juomapäiviä viettämstä."

Valtiollisen historiamme murrosvaiheessa, suurlakon, yleisen äänioikeuden, yksikamari- sen eduskunnan vaiheessa uudistusinto kohdistui jälleen alkoholiin. Heti kun eduskunta 1907 kokoontui Palokuntatalolle nykyisen Keskuskadun varrelle, kieltolakivaatimus nousi kansanedustaja-aloitteiden pohjalta esille. Turhaan kauppa- ja teollisuustoimikunnan päällikkö K. J. Ståhlberg puhui vakaasti ja voimakkaasti vastaan. Kun eduskunta sitten oli seisaalleen nousten yksimielisesti hyväksynyt kieltolain, jätti Ståhlberg erokirjeen seuraavana päivänä. Hän katsoi, että hän oli senaattorina menettänyt kansanvaltaisesti valitun eduskunnan luottamuksen. Näin tuli parlamentarismi alkoholipolitiikan tietä Suomeen.

Venäjän keisari ei kieltolakia vahvistanut, vaan sen teki Kerenskin väliaikainen hallitus vasta kesällä 1917. Ja kahta vuotta myöhemmin laki tuli voimaan. Ja samaan aikaan tuli Suomen ensimmäiseksi presidentiksi K. J. Ståhlberg.

Mutta ihmisen ja alkoholin suhde ei poistunut valtiollisten ongelmien piiristä. Kun tänään vietämme Alkon 50-vuotistapahtumaa, harva enää tietää, että suomalaisen alkoholipolitiikan nykyiset perusteet on viitoittanut sama mies, joka luopui senaatista 75 vuot-

ta sitten kieltolakiasiassa kohtaamansa tappion tähden.

Tasavaltamme ensimmäinen presidentti — maan perustuslakien keskeisin valmistelija — piti jyrkästi kiinni siitä, että hän ei ollut uudelleen valittavissa 1925. Presidentti Ståhlberg siirtyi lainvalmistelukunnan vanhemmaksi jäseneksi.

Vuonna 1931 hän katsoi voivansa jälleen olla presidenttiehdokkaana. Valitsijamiesten toisella äänestyskierroksella Ståhlberg sai 149 ääntä, mutta kolmannella kierroksella Svinhufvud löi hänet kahdella äänellä Maalaisliiton antaessa koko tukensa tuolloin oikeiston ehdokkaalle.

Alkon puolesta pyydän näin puolen vuosisadan takaa esittää kiitoksemme Maalaisliiton nykyisille perillisille siitä, että helmikuussa 1931 te hylkäsitte jäsenliitoksenne nyt saamanne liberaalien suuren esikuvapersoonan. Ståhlberg saattoi jatkaa lainvalmistelutyötään. Kun kieltolaki valtiollisessa historiassamme toistaiseksi ainoan kansanäänestyksen tuloksena tuli kumottavaksi, ihmisen ja alkoholin suhteen suomalainen säätely oli Ståhlbergin valmisteltavana.

Ståhlbergin elämäkerran kirjoittajan Yrjö Blomstedtin mukaan "Ståhlberg oli lainvalmistelukunnassa jo joutunut tekemään ehdotuksen hallituksen esitykseksi ja se oli jotakuinkin muuttamatta jätetty eduskunnalle". Ylimääräisillä valtiopäivillä — viinaparlamentissa — Ståhlberg johti talousvaliokunnan puheenjohtajana asian käsittelyä. Valiokunnan jäsen Paavo Virkkunen on kertonut, että valiokuntakäsittely erosi edukseen lukuisista muista, joissa hän oli ollut mukana. Ei mitään kinasteluja. . . ehkä jostakin sivuseikasta äänestettiin joskus. Ståhlberg oli täysivaltainen lainsäätäjä valiokunnassa samoin kuin eduskunnassa, jossa lain käsittely sujui yhtä kitkattomasti ja nopeasti.

Vuoden 1932 väkijuomalain viimeisen py-

kälän mukaan laki oli tuleva voimaan 5. päivänä huhtikuuta 1932 klo 10. Täten Alko sai mieliinjäävän lähtölaskennan 5-4-3-2-1-0. Ja selitys tähän oli se, että huhtikuun 1. päivä sattui silloin perjantaiksi. Kun myymälät uuden lain mukaan piti pitää suljettuina sekä pyhäpäivää edeltävänä että sitä seuraavana päivänä, katsottiin parhaaksi alkaa myynti huhtikuun ensimmäisenä tiistaina.

Ja tässä me nyt sitten olemme koolla puoli vuosisataa ja kymmenen tuntia sen jälkeen, kun myymälät aukesivat. Tuossa istuu eturivissä Alkon pitkäaikaisin pääjohtaja valtioneuvos Karl-August Fagerholm, joka oli mukana jo viinaparlamentissa upouudessa eduskuntatalossa. Ja Heimolan historiallisen talon on nyt syrjäyttänyt liiketalo, johon Alko on katsonut sopivaksi sijoittaa suurimman itsepalvelumyymälänsä.

Arkadianmäellä on vallinnut joltinenkin puolivuosisatainen alkoholipoliittinen rauha. Niin paljon kuin maassamme onkin ollut ristiriitaisia käsityksiä alkoholikaupan järjestelyistä, alkoholipolitiikan muutokset on kaikessa pääasiassa voitu toteuttaa alkoholimonopolin toiminnan puitteissa. Ståhlbergin perusajatus oli, että alkoholipolitiikka ja alkoholitalous on saatava Alkon hallintoneuvoston joustavasti ohjattaviksi yleisen edun mukaan. Kun valtioneuvosto on valinnut Alkon hallintoneuvoston eduskunnan voimasuhteiden nojalla, alkoholipolitiikan ohjaamisessa on voitu ottaa huomioon yhteiskunnassa kulloinkin vallitsevat eri käsitykset. Yhden ainoan kerran — vuonna 1968 — alkoholilainsäädäntö kokonaisuudessaan on ollut Alkon aikana eduskunnassa tarkistettavana. Tällöinkin itse alkoholimonopoli tavoitteineen, tehtävineen ja rakenteineen säilyi lähes muuttumattomana.

Ihmisen ja alkoholin suhde on puolivuosisataisen alkolaiskauden aikana osoittautunut toisaalta järkkymättömäksi, toisaalta herkäksi ilmiöksi. Pohjoismaiden kaikissa alkoholimonopolimaissa alkoholin kulutus on kansainvälisittäin matala, mutta silti alkoholiongelmat tuottavat jatkuvaa huolta. Täällä Suomessa niin kuin muuallakin kysytään ennen

kaikkea sitä, miksi nuori polvi juo niin kuin juo.

Ihmisen ja alkoholin välisen suhteen monikerroksisuus ymmärretään nykyisin paremmin kuin ennen. Nyt ymmärretään, että alkoholin käyttöä ei alkoholipolitiikka eikä Alko ulotu kovin pitkälle ohjailemaan. Ihmisen alkoholisuhte muuttuu yleisen kulttuuri- ja yhteiskuntakehityksen mukana. Viime vuosikymmenien aikana tapahtunut siirtyminen kasvusidonnaiseen tuotantotapaan on toistaiseksi johtamassa kansojen välisiin, ihmisen ja luonnon välisiin sekä ihmisten välisiin ristiriitoihin. Alkoholilla on ollut oma paineita purkava tehtävänsä tässä kovenevan kilpailun, lisääntyvien muutosten ja kasvavien ristiriitojen maailmassa.

Uskon, että nykynuoriso yhteisesti aistii ja tuntee, että ihmisellä ei lajina enää mene hyvin. Historian, uskonnon ja biologian opetuksesta nuorelle ihmiselle tarjoutuva maailmankäsitys on niin räikeän ristiriitainen, että ajatteleva nuori tuskin voi olla hämmentymättä. Jos nuorelle tarjoutuva koti on kutistunut muutaman väsyneen ja kiireisen ihmisen ajoittaiseksi TV:n tuijotuspaikaksi ja nukku-mapaikaksi, ei ihme, jos elämään etsitään joskus fiilistä pullon suusta ja muusta.

Mitäkö sitten olisi tehtävä? Luonnonmukaiseen ja levolliseen elämäntapaan meidän kai olisi pyrittävä. Levollinen elämä kasvaa levollisista ihmissuhteista. Muutoksen alku on meissä itsessämme. Olemmehan aivo-olentoja, informaatio-olentoja me ihmiset. Olemme biologisen evoluution ja kulttuurievoluution yhteistuotteita. Luontoäiti jo hiljaa hymyilee: Sinä ihminen, kärki luonnon ikimuutoksessa, jos et opi jo ymmärtämään itseäsi, omaa evoluutiotasi, minä evoluutio, minä sinut huomenna syön.

Viidenkymmenen vuoden kuluttua, vuonna 2032, kun Alko viettää satavuotisjuhliaan, elämä on paljossa muuttunut. Luulen, että ihmisen vaellus on silloin tasaantunut ja tyyntynyt. Ehkä me topiaat silloin hallitsemme ryypimme yhtä hyvin, kuin marittamme nyt hallitsevat meitä.

Pekka Kuusi